SADDHARMA

Tijdschrift over boeddhisme **Maart 1993**

In dit nummer:

Pioniers van de Dharma blz. 1
Boeddhisme en de vorming van het karakter 2
Een leven voor de Dharma:
Nyanatiloka Mahathera 11
Lionel Stützer 14
Uit de Sutta-Nipata: Geweld 21
Nieuws: Ghantapa, Den Ilp, Chinese tempel 25
Nieuwe publikaties: Indiawijzer, Metteyya 28
Boeddhistische Agenda 31

SADDHARMA - de Goede Leer - is het orgaan van de Stichting Vrienden van het Boeddhisme. Het blad verschijnt viermaal per jaar.
Losse nummers: f. 3,--. ISSN 0924-9818.

Redactiecommissie: Jacques den Boer, Storm van 's-Gravesandeweg 75, 2242 JD Wassenaar, prof. dr. R.H.C. Janssen, Nico Tydeman, dr. H.F. de Wit.

De Stichting Vrienden van het Boeddhisme is sinds 15 december 1978 de voortzetting van de Stichting Nederlands Boeddhistisch Centrum die werd opgericht op 8 november 1967. De stichting is:

- een ontmoetingsplaats voor alle vrienden van het boeddhisme;
- niet gebonden aan een boeddhistische school of groepering; de verschillende richtingen die het boeddhisme kent, komen in haar publikaties en op haar bijeenkomsten aan het woord;
- geen religieus genootschap in de engere zin van het woord.

De Stichting Vrienden van het Boeddhisme wil diegenen verenigen - welke levensovertuiging of welk geloof zij ook aanhangen - die op enigerlei wijze belangstellen in het boeddhisme of zich daarbij betrokken voelen. Zij zijn als begunstigers van harte welkom.

Begunstigers ontvangen het tijdschrift Saddharma en brochures over onderwerpen die in het kader van het boeddhisme van belang zijn en die onder auspiciën van de atichting worden uitgegeven; zij hebben het recht deel te nemen aan de landelijke lente- en herfstbijeenkomsten.

Tevens wil de stichting, onder meer door het in stand houden van een bibliotheek, fungeren als documentatiecentrum over het boeddhisme ten behoeve van begunstigers en andere belangstellenden.

Secretariaat: Mevr. S. Piek-Maas Geesteranus, Kerkhoflaan 4, 2585 JB Den Haag, tel. 070-3505194

Minimum-donatie 1993: f. 35,-- (echtpaar f. 45,--, stud. f. 25,--). Postgiro no. 1520022 t.n.v. penningmeester stichting Vrienden van het Boeddhisme, Oegstgeest.

Brochures die nog verkrijgbaar zijn:
Grondbeginselen van het boeddhisme, door Tonny Kurpershoek-Scherft,
Natuurbehoud en milieugeheer: metta en karuna, door Victor Westhoff,
Inzicht en uitzicht, twee opstellen over Zen, door Leo Boer,
Boeddhisme en psychologie, door Rob Janssen,
Oosterse meditatie en westerse psychoterapie, door Ada Herpst.
Prijs (incl. porto) f. 5,50 per exemplaar.

Tevens verkrijgbaar: het insigne 'Wiel van de Leer', met het woord Dharma, verguld. Prijs (incl. porto) f. 17,50.

Bestellingen gelieve men te richting aan het secretariaat.
Vermeldt s.v.p. duidelijk de titel van de gewenste brochure.

SADDHARMA

Jaargang 24, nr. 3 **Maart 1993**

REDACTIONEEL

PIONIERS VAN DE DHARMA

De kennis van het 2500 jaar oude boeddhisme is in het Westen nog jong. Pas een goede honderd jaar geleden begon de leer van de Boeddha bekend te worden buiten de kring van de wetenschap. Toen de eeuwenoude teksten geleidelijk konden worden gelezen in westerse talen, kon de verspreiding van de leer op gang komen: eerst de vertalers, daarna de predikers.

Tot de vroege generatie van wegbereiders van het boeddhisme in Europa behoren de twee mannen aan wie in dit nummer van Saddharma bijzondere aandacht wordt besteed. Nyanatiloka Mahathera is een van die grote vertalers van Theravada-teksten, die de oudste vormen van het boeddhisme voor westerlingen hebben opengelegd. Lionel Stützer was een religieus leraar van nature; doordat hij in het gewone leven werkzaam bleef en geen monnik werd, was hij een soort missionaris in burger. Zij wijdden hun leven aan de verbreiding van de leer, hoe turbulent de omstandigheden om hen heen ook waren. Zelfs twee wereldoorlogen brachten daarin geen verandering.

Beiden toonden al jong een uitgesproken religieuze inslag en alle twee raakten zij als student in de ban van de Boeddha. Anton Gueth, later Nyanatiloka, offerde zelfs een veelbelovende muzikale toekomst op. De rest van zijn leven verdiepte hij zich in Pali-teksten. Stützer vond zijn religieuze bestemming in de omgang met mensen, namelijk in de persoonlijke verkondiging van de leer. Ieder ging zijn eigen weg, overeenkomstig zijn aard. Maar allebei waren zij voor het Westen pioniers van de dharma.

Nyanatiloka keek trouwens ook wel om zich heen. Zijn artikel in deze Saddharma over de invloed van het boeddhisme op de vorming van het karakter laat zien dat hij, bij al zijn studieuze concentratie op de woorden van de Boeddha van eeuwen geleden, niet uit het oog verloor dat de leer is bedoeld om ook vandaag in praktijk te worden gebracht: een recept om mensen te genezen van het lijden. □

LOFREDE OP DE DHARMA

De grote Pali-vertaler Nyanatiloka, een Theravada-monnik van Duitse afkomst, schreef in december 1910, tijdens een verblijf in het retraite-oord La Charitas te Lausanne, een weerwoord op de verdediging van het christendom tegenover het boeddhisme, die ene Gaston Riou had gepubliceerd in het tijdschrift Bibliothèque Universelle. Nyanatiloka's lofrede op de leer van de Boeddha is nog steeds lezenswaardig, zoals blijkt uit de onderstaande (enigszins geredigeerde en verkorte) vertaling uit het Frans door Marian Koren.

DE INVLOED VAN HET BOEDDHISME OP DE VORMING VAN HET KARAKTER

door Nyanatiloka

Het christelijk modernisme dat stukje bij beetje probeert zijn geloof volgens de Schrift te vervangen door een moraal van nuttige welwillendheid is geen christendom meer, hoewel het met zijn ideeën tracht te schipperen onder de christelijke vlag. Toch is deze tendens een ontwikkeling ten goede, tenminste in onze ogen.

Wij hebben een zeer groot respect voor de traditionele figuur van Jezus Christus. Jezus moet ook hebben beschikt over die ondefinieerbare persoonlijke charme die een weldadige uitwerking heeft op de massa en haar aantrekt. Zijn welwillendheid en moraal zijn zeker verheven boven die van zijn omgeving. We menen dat de tussenkomst van dit mooie, gevoelige karakter een gelukkige gebeurtenis is geweest voor de westerse wereld. Maar we distantiëren ons beslist van de christelijke overtuiging omtrent een kenbare God, die ingrijpt, zich laat vermurwen en die het bloedige offer van zijn enige en wonderbaarlijke zoon heeft kunnen verdragen, om in de hemel die menselijke schepselen van hem - met uitsluiting van de anderen - te kunnen ontvangen die in die zoon geloven.

Ook verzetten wij ons tegen een reeks andere overtuigingen van het christendom, onder andere tegen de idee van de voortduring van de individualiteit. We menen integendeel, zoals de Boeddha zegt, dat alles zich transformeert, dat alles niet-durend is. Het lijden is de fundamentele oorzaak, het levenslot, het kenmerk van alle bestaan.
Het einde van het lijden wordt bereikt door morele volkomenheid, die men geleidelijk door zichzelf verwerft. De Boeddha heeft de weg tot die volkomenheid gewezen en is haar gegaan.

Wij weten dat de filosofie van het boeddhisme nog onbekend of moeilijk te begrijpen is voor de grote massa in het Westen. Omdat men het metafysisch geheel noch de logische gevolgtrekkingen vat, en evenmin de morele praktijk, veroordeelt men het in het algemeen in enkele scherpe bewoordingen. Niettemin neemt het aantal bewuste volgelingen toe, omdat het de leer van het begrip en de spirituele vooruitgang is.

Laten we na deze inleiding terugkeren tot ons uitgangspunt en vaststellen dat nog maar nauwelijks enige decennia ons scheiden van de periode dat de verheven leringen van de hindoe-prins Gotama, de Boeddha, ons onbekend waren. En het is ook nog maar kort geleden dat aan het Europese publiek vertalingen van enkele fragmenten uit de originele teksten werden aangeboden. Dat belette enkele vermetelen echter niet er boeken van samen te stellen en te debatteren over de leer.

Tegenwoordig is het anders gesteld. Dankzij de onvermoeibare inzet van westerse geleerden als Burnouf, Rhys-Davids, Neumann en anderen kan het publiek thans beschikken over een aanzienlijke hoeveelheid authentieke informatie. Men begint de gegevens met de grootste interesse te bestuderen, de uiteenzettingen van de Boeddha te leren kennen en begrijpen.

Het zal niet lang meer duren of men beschouwt mensen die zich tot het boeddhisme aangetrokken voelen niet langer als zonderling. Tegenwoordig is er, vooral in Duitsland en Engeland, sprake van een groeiend aantal verlichte geesten die zich er na grondige studie sterk mee verbinden. Het is niet onwaarschijnlijk dat de filosofie van vrijheid en verdraagzaamheid een glorieus spoor zal trekken door de Europese geest, ten dienste van individu en massa.

Wij zullen dus proberen het onderwerp, dat al zo vaak door leken in deze kwestie is behandeld, namelijk de invloed van de leer op de vorming van het karakter der volkeren, toe te lichten.

Ethiek

Allereerst moet er nadrukkelijk op worden gewezen dat de boeddhistische leer, zoals onderwezen door de Boeddha, en zoals deze ook thans nog wordt onderricht in Birma, Siam en Ceylon (inmiddels resp. Thailand en Sri Lanka, *red.*), geen religie is in de zin die we er gewoonlijk aan geven. De reden daarvoor is dat ze God erkent noch toelaat en evenmin predikers, tempels of cultus toelaat. Het is veeleer een ethiek van de kennis, niet meer gebaseerd op traditionele gege-

vens, maar enkel en alleen op principes die voor ieders begrip toegankelijk zijn. Deze spirituele en morele beginselen leiden tot de definitieve opheffing van alle egoïstische drijfveren en dientengevolge tot de opheffing van alle lijden en conflict. De Boeddha heeft voor zover het zijn persoon betreft nooit gepretendeerd een god te zijn. Hij heeft voortdurend benadrukt dat hij een mens is als ieder ander, een mens die vrede heeft bereikt door eigen inzicht en op eigen kracht - een mogelijkheid die voor ons allen openligt. Hij heeft ons de weg gewezen, zoals hij die verwerkelijkt heeft.

Men heeft vaak klakkeloos beweerd dat het boeddhisme een deprimerende invloed uitoefent op zijn aanhangers en hen melancholiek en pessimistisch maakt. Het boeddhisme wordt ervan beschuldigd een religie te zijn die voortkomt uit verdriet en desillusie; het zou een gevaar zijn voor maatschappelijke activiteit en de ontwikkeling van het volk. Voor wie het boeddhisme ook maar een beetje kent en bijvoorbeeld gewoond heeft onder de Birmezen, het gelukkigste en misschien ook wel het meest blijmoedige volk ter wereld, doordrongen van zijn meest zuivere geest, vallen al dergelijke beweringen vanzelf weg. *

De boeddhistische leer heeft als geen andere religieuze leer de mens op eigen benen gezet en zij is zeer geschikt om hem onafhankelijk te maken, zowel in woord als daad. Nergens anders wordt luiheid zo vaak en nadrukkelijk bestempeld als een van de grootste hindernissen, een van de ergste belemmeringen voor de ontwikkeling en verfijning van de moraal. "Energie, daad, dat is de weg tot vrede. Luiheid leidt tot dood", staat er in de Dhammapada. En de laatste woorden van de Boeddha waren: "Strijd zonder ophouden." (Dîgha-Nikâya, Mahâparinibbâna Sutta).

In geen enkele andere leer vindt men een dergelijke energieke uitdrukking: "Door een onwankelbaar volhouden heb ik het licht bereikt; door een onophoudelijke strijd ben ik gekomen tot de hoogste vrede. Als ook jullie zonder ophouden strijden, zullen ook jullie door jezelf in korte tijd het verheven doel, het volkomen leven, herkennen, verwerkelijken en bereiken. Daarom moet jullie besluit luiden:

---

* Dat Nyanatiloka anno 1993 nog zo lovend over het leven in Birma zou schrijven, is onwaarschijnlijk. Men leze bijvoorbeeld de observaties over boeddhisme en (nationaal) socialisme in Ian Buruma's Aziatisch reisboek *Gods gruis*. (Amsterdam, 1992. ISBN 90.295.06.504). *Red.*

'Mogen mijn huid, mijn pezen en mijn botten verdorren, mogen mijn spieren en mijn bloed uit mijn lichaam verdwijnen voordat ik ervan afzie te bereiken wat bereikt kan worden, door de energie en de daad van een mens.' Moge dat jullie besluit zijn." (Anguttara-Nikâya, Duka-Nipâta). En een andere uitspraak luidt: "Als jullie mediteren, kan het gebeuren dat slechte gedachten opkomen, gedachten van zinnelijk genot, haat of verblindheid; dan moeten jullie met de tanden op elkaar en de tong tegen het gehemelte al je energie erop richten die slechte gedachten te verwijderen." (Majjhima-Nikâya, Vitakkasanthâna Sutta).

Eigen krachten

Er wordt in het boeddhisme steeds en overal een beroep gedaan op de eigen krachten en inspanningen. De boeddhist weet heel goed dat hij alleen maar op zichzelf kan vertrouwen en dat er in de hemel noch op aarde iemand is die hem te hulp kan komen. "Door zichzelf doet men het kwaad; door zichzelf raakt men bezoedeld; zuiverheid en onzuiverheid komen voort uit het eigen zelf. Er kan geen andere bevrijder zijn dan de mens zelf." (Dhammapada). Het boeddhisme leert dat iedereen verantwoordelijk is voor zijn eigen daden en zijn eigen lot smeedt. "Die slechte daden die je hebt begaan, zijn niet van je vader, je moeder, je ouders, je vrienden, evenmin van degenen die je raad geven. Jij bent de enige die ze heeft begaan en jij zult de straf daarvoor ontvangen."

Degene die doordrongen is van deze ideeën en weet dat God noch kerk, ceremonies noch kerkelijke ambtsbekleders hem kunnen helpen, voelt zich noodzakelijkerwijs gedrongen tot persoonlijk handelen; daaruit ontstaan zekerheid, zelfbewustzijn en onafhankelijkheid. Het is ontegenzeggelijk zo, dat het gevoel van afhankelijkheid van God of een andere voorstelbare hogere macht, noodzakelijkerwijs bij de mens het idee van eigen kracht en individualiteit doet verminderen. Heeft hij daarentegen vertrouwen in eigen kunnen, dan zullen zijn zelfbewustzijn en individualiteit in kracht toenemen.

Ook op andere wijze biedt het boeddhisme rijke steun voor een goede karakterontwikkeling der mensen: het doet op niets anders een beroep dan op het eigen begrip van het individu. Het erkent geen andere autoriteit dan het eigen inzicht, zonder dogma's waarin blind moet worden geloofd. Het boeddhisme leert dat de mens niet alleen zijn lot weeft door zijn eigen inspanningen, maar ook door zijn eigen inzicht. God noch Boeddha kunnen hem helpen.

De Boeddha zelf heeft gezegd: "Laat u niet leiden door geruchten, door wat geschreven is in de heilige boeken, door redeneringen of gevolgtrekkingen die u alleen maar redelijk of logisch voorkomen, door visies of dromen die u kunnen obsederen, door de schijn van de mogelijkheid; geloof het niet omdat het de asceet, uw meester, is die spreekt. Maar wanneer u door uw eigen inzicht beseft dat het een of ander verkeerd en verwerpelijk is, dat het laakbaar is in het licht van het heldere inzicht, dat het u op een dwaalspoor of in verleiding kan brengen, dat het leidt tot kwaad en verdriet, pas dan kunt u het verwerpen. Wanneer u inziet dat het een of ander goed is en niet te laken, dat het in het licht van het inzicht prijzenswaardig is, dat het u niet op een dwaalspoor -of in verleiding brengt, dat het u vredig en goed stemt, dan kunt u het accepteren." (Anguttara-Nikâya, Tika-Nipâta, 65). "Wees uw eigen licht, wees een toevlucht voor uzelf, zoek geen andere toevlucht." (Dîgha-Nikâya, Mahâparinibbâna Sutta).

Een dergelijke leer, die slechts een beroep doet op het eigen inzicht van de mens, kan niet anders dan een weldadige uitwerking hebben op de geestelijke ontwikkeling van zijn aanhangers. Daarentegen moet de religie die een blind geloof in de autoriteit der geschriften en tradities eist, die geen persoonlijk onderzoek toestaat, noodzakelijkerwijs leiden tot geestelijke lethargie. De geestelijke vooruitgang is alleen mogelijk waar vrijheid van denken heerst. Waar een blind autoriteitsgeloof heerst, wordt de geest loom en zwaar. Vrijheid van denken betekent geestelijk leven; dogmatisme betekent de dood van de geest.

Verdraagzaamheid

De ervaring leert ons dat dogmatisch geloof en onverdraagzaamheid bijna altijd hand in hand gaan; waar de een verschijnt is de ander niet ver weg. Men raakt daarvan overtuigd bij een terugblik op de Middeleeuwen. Talloze moorden en schanddaden, heksenverbrandingen, wreedheden, moorddadige en barbaarse kruistochten waren het gevolg - zo niet noodzakelijk dan in elk geval feitelijk - van het geloofsbeginsel van een religieuze autoriteit. De geest van dogmatisme en onverdraagzaamheid schrikt voor geen enkel middel terug om vooruitgang tegen te houden. En hoewel in Europa niet meer de afschuwelijke middelen worden gebruikt die toentertijd Galileï en Gordiano Bruno moesten ervaren, kan men constateren dat er niet minder en helaas nog steeds verzet is.

De vooruitgang op het gebied van filosofie, wetenschap en kunst

kan niet als reëel worden beschouwd tenzij het gaat om een land waar verdraagzaamheid heerst en waar dientengevolge sprake is van een gevoel van onafhankelijkheid en geestelijke vrijheid. Dat is niet het geval in landen waar politieke en religieuze bevoogding en onverdraagzaamheid overal in doordringen. Met andere woorden: verdraagzaamheid is een noodzakelijk aspect van een leer waarin men alle vooruitgang afleidt uit het eigen inzicht van het individu.

Wat er verder nog toe bijdraagt om het gevoel voor verdraagzaamheid bij een volk te vergroten is de basis van universele welwillendheid die het boeddhisme biedt. Het is een feit dat alle boeddhistische volkeren, vooral de Birmezen, geheel doordrongen zijn van die geest van welwillendheid. Die altruïstische liefde is niet het gevolg van een blind gevoel van gehoorzaamheid aan een bepaalde religieuze wet, maar ze ontleent haar inzicht aan het feit dat alle wezens, van mens tot worm, aan dezelfde bestaanswet zijn onderworpen. "Zoals ik ben, zo zijn ook de anderen; zoals die anderen zijn, ben ik (...) en door zich op die manier met de anderen te identificeren, zal men ophouden te doden, ophouden schade toe te brengen." (Dhammapada).

Nergens anders dan in het boeddhisme vindt men de idee van de liefde zo duidelijk omschreven. Met alle respect voor het gebod 'Heb uw naaste lief als uzelf' - dit is in feite vaag en weinig helder; iedereen heeft immers lief op een andere manier en soms zelfs op onverstandige wijze. Liefde in boeddhistische zin wordt helder en nauwkeurig omschreven door het woord 'welwillendheid'; het is de innige en intense wens dat alles goed gaat met de anderen, en dat alle wezens behoed worden voor smart en lijden; die liefde is onpersoonlijk en omvat alles, sluit niets wat leeft uit.

Mogen geluk en vrede met alle wezens zijn.
Mogen alle wezens vreugde in het hart dragen.
Dat alles wat leeft,
Zowel de sterken als de zwakken,
De groten en de machtigen,
Zij die van gemiddelde lengte zijn,
De kleinen en de zieken,
Zij die grof gebouwd zijn,
De zichtbaren en zij die verborgen zijn voor onze ogen,
Zij die nabij en zij die ver weg zijn,
Zij die geboren zijn en zij die geboren zullen worden,
Moge alles dat leven in zich draagt, gelukkig zijn.
Moge niemand een ander bedriegen.

Moge men een ander geen kwaad doen,
In woede noch in ergernis,
Gelijk een moeder voor haar zoon, haar enig kind,
Haar leven offert,
Zo dient men in het hart voor alles dat leeft
Een grenzeloze liefde te dragen.
Zowel boven als beneden, in alle windrichtingen,
Dient het gehele universum doorstraald te zijn
Van een geest van liefde,
Ontdaan van haat en wreedheid.
(Sutta-Nipâta).

Dit is in de boeddhistische sferen het dagelijks brood, de dagelijkse bezigheid van groten zowel als kleinen. Dit is het boeddhistische gebed, een gebed dat werkelijk een mens waardig is, een mens onthecht van zichzelf.

In dit opzicht bestaat er een schreeuwend verschil met de bevelen die zijn opgetekend in het Oude Testament en de Koran:

"Al degenen die anders denken dan wij zijn dieren. Ze hebben alleen maar de gestalte van een mens, en als dieren zijn ze niet waardig het uitverkoren volk te dienen (...)";

"Dood uw vijanden overal waar u hen vindt (...), baad u in hun bloed, want dat is de straf voor de trouwelozen (...) Strijd tegen uw vijanden, net zolang tot u hen krachteloos hebt gemaakt, tot de goddelijke cultus zal zijn gevestigd (...) Laat hen de straf van de wedervergelding ondergaan."

Het is heel duidelijk dat waar dergelijke geboden welkom zijn, ze een rampzalige invloed op het volk moeten hebben: het ontwikkelen van grofheid, fanatisme, wreedheid, onverdraagzaamheid en het toevoegen van nog meer ellende aan de nood van deze wereld. In het boeddhisme vol grenzeloze liefde en verdraagzaamheid zullen dergelijke verschrikkingen nimmer in de teksten voorkomen. Nooit ofte nimmer zou een boeddhist de voorschriften van kwaadwilligheid en haat kunnen verdragen. De religieuze en nationale haatgevoelens zijn onbegrijpelijk voor boeddhisten. Voor degenen die doortrokken zijn van een geest van universele welwillendheid is een oorlog iets dat ze nooit zullen goedkeuren.

Volgens hen is de doodstraf evenmin te rechtvaardigen: moord is moord. Degene die werkelijk welwillend staat tegenover zijn naaste zal zich nooit tot moord op hem laten verleiden. Hij zal er eerder de voorkeur aan geven zelf te sterven dan zich te bezoedelen met het bloed van zijn broeder.

De Boeddha zelf heeft gezegd: "Als moordenaars en rovers uw gewrichten moeten breken en uw ledematen moeten afsnijden en u zich laat gaan in woede, volgt u niet mijn leefregels. Daarom, maak uw hart sterk: 'Moge ons hart niet in verwarring raken en geen kwaad woord aan onze lippen ontsnappen, maar laten we vriendelijk, meelevend, welwillend, zonder verborgen wraakzucht zijn. Laten we welwillendheid over hen uitstralen. En, bij hen beginnend, zullen we in de wereld een geest van grote, diepe, grenzeloze welwillendheid hebben verspreid, zonder woede en haat.'" (Majjhima-Nikâya, Kakacûpama Sutta).

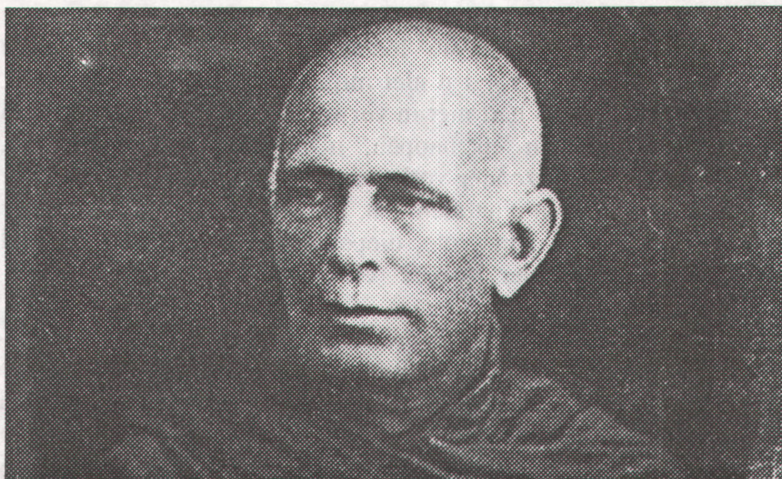
Deze boeddhistische idee van welwillendheid is wel heel verschillend van de passieve liefde van het lam dat, als men hem op de rechterwang slaat ook de linker moet toekeren. En dat alles, als men het scherp wil zien, terwille van hemelse beloningen, dat wil zeggen een persoonlijk doel. Werkelijke liefde rekent niet op beloning; zij geeft enkel en ontvangt niet. De boeddhistische welwillendheid draagt al bij voorbaat een positief karakter: voor haar is niets onmogelijk, elke hindernis kan ze overwinnen. "Nooit wordt haat overwonnen door haat; alleen de liefde brengt de haat ten einde." (Dhammapada).

Op deze manier heeft het boeddhisme, zonder vuur en zwaard, zich een weg gebaand naar het hart van miljoenen individuen die behoren tot barbaarse bevolkingsgroepen, om hen te leiden op de weg van deugd en welwillendheid.

Geen druppel bloed

Het is historisch gesproken bekend dat het boeddhisme sinds 25 eeuwen bestaat. Geen druppel bloed is in de naam van Boeddha vergoten, noch om zijn leer te verbreiden. Wat is er op dit punt een groot verschil met het christendom en het mohammedanisme! Het is ondoenlijk hier alle misdaden op te sommen, wreedheden en martelingen die zijn begaan (en soms nog steeds worden begaan) tegen onze medebroeders, uitsluitend in de naam van God. In het boeddhisme, dat geen enkel dogma, maar alleen deugd en wijsheid door eigen inzicht en inspanning leert, is een dergelijke manier om de bekering van een ander te bewerkstelligen, volstrekt ondenkbaar. Te doen alsof deugd wordt ingevoerd en zal heersen door ongerechtigheid zou voor de boeddhist een zinloze wreedheid zijn.

Voor de boeddhist is niet belangrijk welk geloof de mensen hebben, want hij weet heel goed dat ze alleen door hun eigen inzicht en inspanning het doel kunnen bereiken. Hij heeft niet de minste

NYĀNATILOKA MAHATHERA

bedoeling, de mensen voor een nieuwe sekte te winnen noch ze tot boeddhist te maken. Het enige wat hij wil is hen edeler te maken door ze te leiden tot de deugd en de wijsheid via het Achtvoudige Pad: zuivere kennis, zuivere gedachte, zuivere spraak, zuiver leven, zuivere inspanning, zuivere bezinning en zuivere concentratie van de geest.

Samenvattend kunnen we vaststellen dat het boeddhisme niet, zoals vaak klakkeloos wordt beweerd, een verderfelijke invloed op het karakter van volkeren heeft, maar dat het daarentegen juist beter dan welke andere religieuze of filosofische leer ook, in staat is op alle mogelijke manieren het karakter edeler te maken. Het wekt zelfvertrouwen omdat het een beroep doet op de eigen krachten van de mens: het wakkert geestelijke vooruitgang aan omdat het appelleert aan intelligentie en begrip. Het propageert een geest van verdraagzaamheid onder de mensen en houdt hen af van nationaal en religieus fanatisme. Het verspreidt onder het volk gevoelens van universele welwillendheid en broederschap en onttrekt de mens aan gevoelens van kwaadwilligheid, haat en gewelddadigheid tegenover de vijand (...). De resultaten van de boeddhistische ethiek voor het karakter van een volk zijn dus: kracht, zelfvertrouwen, begrip, verdraagzaamheid, liefde en helderheid van geest. "Zich onthouden van alle kwaad, verwerkelijking van alles wat goed is; zijn eigen geest zuiveren, dat is de leer van alle Boeddha's." (De verlichten, Dhammapada). □

EEN LEVEN VOOR DE DHARMA (1) NYANATILOKA MAHATHERA

Nyanatiloka Mahathera, de schrijver van het voorgaande artikel, was een van die geestelijke ontdekkingsreizigers die het Theravada-boeddhisme voor westerlingen toegankelijk hebben gemaakt. Hij wijdde zijn leven aan de vertaling en verklaring van Pali-geschriften in het Duits. Of hij nu verbleef in de Island Hermitage op het eiland Polgasduwa in Sri Lanka, achter het prikkeldraad van een interneringskamp tijdens de Eerste of de Tweede Wereldoorlog in het Srilankaanse bergland, in India of waar ook - overal concentreerde hij zich op de vertaling van boeddhistische teksten. Behalve Pali leerde hij in Azië Sanskrit, Singalees en Birmees, en bovendien een beetje Arabisch, Chinees en Japans.

Hij vertaalde onder meer de leerreden van de Boeddha uit de Anguttara-Nikâya, de 'Vragen van Milinda' en het systematische standaardwerk van Buddhaghosa 'De weg naar reinheid' (Visuddhi Magga). Enkele van zijn andere werken verschenen ook in het Engels (bij de Buddhist Publication Society in Kandy, Sri Lanka), onder andere The Word of the Buddha, Buddhist Dictionary en Guide through the Abhidhamma-Pitaka. Een jaar geleden verscheen zelfs nog zijn niet eerder gepubliceerde vertaling van de Dhammapada met Pali-tekst en commentaar, waarvan het manuscript gedagtekend was: Central Internment Camp, Dehra-Dun, Indien, 20.9.1943! (Uttenbühl, 1992. ISBN 3-298396-01-3).

De historicus Hellmuth Hecker heeft een gedetailleerd levensbericht van Nyanatiloka samengesteld *(Lebensbilder deutscher Buddhisten,* Bd. 1, Konstanz, 1990), waaraan het onderstaande is ontleend.

Nyanatiloka werd op 19 februari 1878 in Wiesbaden geboren als Anton Walther Florus Gueth, zoon van de latere directeur van het Stedelijk Gymnasium. Zijn ouders waren vrome katholieken en als tienjarige wilde Anton later naar Afrika om de heidenen te bekeren of hij wilde monnik worden. Uiterlijke ceremoniën, zoals knielen in de kerk en een kruisje slaan, vond hij overbodig, maar hij ging wel geregeld 's avonds naar de kerk als er niemand meer was, en hij verslond 'De Navolging van Christus' van Thomas a Kempis.

Na het eindexamen op de school van z'n vader won zijn muzikale begaafdheid het toch van zijn religieuze ambities. Anton ging muziek studeren in Frankfurt en later in Parijs. Wel was hij nog even novice bij de Benedictijnen. Dat viel tegen. De kadaverdiscipline stond hem

helemaal niet aan en hij hervatte al snel zijn studie van piano, viool en klarinet.

Liefde voor de muziek, de natuur en de religie leidde hem geleidelijk van een persoonlijke god naar het pantheïsme. Het eerste filosofische boek dat grote indruk op hem maakte was Plato's 'Phaedo'. Daarna volgden boeken van Descartes, Kant, Von Hartmann en vooral Schopenhauer, wiens werken hij nauwgezet bestudeerde.

Het roken, het drinken van alcohol en ook het eten van vlees gaf hij op. In Frankfurt ging hij vaak naar een vegetarisch restaurant en daar hoorde hij op een keer een lezing van de theosoof Edwin Böhme, die hem op slag tot een enthousiast aanhanger van de Boeddha maakte. Toen hij zijn muziekdocent prof. Bassermann erover vertelde, gaf deze hem de 'Boeddhistische Catechismus' van Zimmermann cadeau en ried hem aan de Duitse vertaling van Asvaghosa's biografie van de Boeddha, 'Buddhacarita', te lezen. Zo rijpte bij Anton Gueth het besluit om boeddhistisch kluizenaar te worden.

Oostwaarts

In zijn studententijd gaf hij al concerten als vioolvirtuoos en in het voorjaar van 1902 vertrok hij oostwaarts, naar Saloniki, waar hij een engagement had gekregen. Na negen maanden reisde hij via Egypte door naar Bombay. Onderweg verdiende hij geld als muzikant. In Bombay ontdekte hij dat het boeddhisme in India al zevenhonderd jaar was uitgestorven en hij zette de reis voort naar Colombo. Toen hij er informeerde naar Europeanen die boeddhistisch monnik waren geworden, werd hem de naam genoemd van Ananda Maitreya (Metteya). Deze van oorsprong Schotse chemicus, Allan McGregor, had kort daarvoor in Rangoon (Birma, toen nog Brits-Indisch) de International Buddhist Society opgericht.

Anton Gueth ging erheen, trad toe als novice en werd enkele maanden later, een paar dagen voor zijn 26ste verjaardag, tot monnik gewijd; zijn naam werd Nyanatiloka, Kenner van de drie werelden. Hij had zijn bestemming gevonden. De jonge bhikkhu wierp zich op de studie van het Pali en de vertaling van teksten in het Duits. Het volgende jaar, 1905, keerde hij terug naar Colombo, waar hij twee leerlingen aannam: de Duitser Fritz Stange (Sumano) en een twintigjarige Nederlander, Bergendahl (Sunno, overleden in 1915).

Het jaar daarop bracht hij voor het eerst als monnik een aantal maanden door in Europa. Hij bezocht zijn geboortestad Wiesbaden. Enkele jaren later maakte hij opnieuw een Europese reis. Bij Novag-

gio in Tessin woonde hij een tijdje in een berghut, in de hoop er een klooster te kunnen stichten. Tussendoor ontmoette hij op een tocht door Noord-Afrika de boeddhistische ontdekkingsreizigster Alexandra David-Neel. Na een verblijf in het retraite-oord La Charitas in Lausanne keerde Nyanatiloka terug naar Ceylon. Daar stichtte hij in juli 1911 op het eilandje Polgasduwa (Kokoseiland) de Island Hermitage. Er werden hutten gebouwd en al spoedig namen er Duitse student-monniken hun intrek.

De Eerste Wereldoorlog brak uit toen Nyanatiloka net met enkele Tibetaanse monniken uit Sikkim was teruggekeerd. De acht Duitse bewoners van de Island Hermitage werden als geïnterneerden in het bergland van Ceylon achter prikkeldraad gezet en een half jaar later overgebracht naar een interneringskamp in Australië. Na anderhalf jaar werden de monniken en missionarissen in het kamp erkend als geestelijken. Zij kregen toestemming om naar een neutraal land te vertrekken.

Nyanatiloka ging naar Hawaï. Hij probeerde er onderdak te vinden in een Japans klooster, maar werd geweigerd. Door bemiddeling van een Amerikaanse boeddhiste en de Duitse ambassade in Washington kon hij doorreizen naar China, waar hij in een Theravada-klooster in Chungking, het Klooster van de Drie Spoken, zijn vertaling van de Anguttara-Nikâya voortzette. Maar na korte tijd sloten ook de Chinezen hem op in een interneringskamp. Hij voltooide er het werk aan de Anguttara. Na het einde van de oorlog kon hij, in mei 1919, terugkeren naar Duitsland. Intussen was hij begonnen met de vertaling van de 'Vragen van Milinda'.

Japan

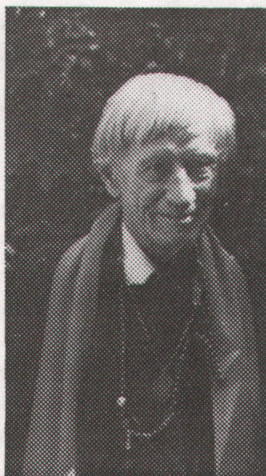
Een vermogend boeddhiste stelde Nyanatiloka het volgende jaar in staat naar Azië terug te gaan. De Britse autoriteiten weigerden hem als Duitser echter de toegang tot Ceylon en na een dichte deur in Singapore kwam hij via Japan en Java (Indonesië) in Bangkok terecht, in de hoop zijn intrek te kunnen nemen in een Theravada-klooster. Maar op verdenking van spionage werd hij gearresteerd en uitgewezen naar China. Uiteindelijk belandde hij in mei 1921 weer in Japan. Hij bleef er vijf jaar en doceerde onder meer Pali en Duits aan de Taisho Universiteit in Tokio. In 1926 kon hij, na een odyssee van twaalf jaar, terugkeren naar Ceylon en zijn stille leven op Polgasduwa hervatten.

Zijn omzwervingen waren echter nog niet ten einde. Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorog, in 1939, werd Nyanatiloka

met de andere Duitse monniken, onder wie zijn nu beroemde leerling Nyanaponika, opnieuw geïnterneerd, eerst weer in het bergland van Ceylon, later in Noord-India. In het Indiase kamp ontmoette hij ook Lama Govinda met wie hij al eens een reis naar Birma had gemaakt.

Onverstoorbaar werkte Nyanatiloka er aan zijn vertalingen tot hij op voorspraak van de Ceylonese minister-president in 1946 met zijn monniken naar Polgasduwa mocht terugkeren. Na het onafhankelijk worden van Ceylon in 1948 nam hij de nationaliteit van de nieuwe staat aan. In 1952 - hij was toen 74 jaar - vestigde hij zich om gezondheidsredenen in de Forest Hermitage bij Kandy. Twee jaar later bezocht hij nogmaals Birma. Kort daarna werd hij ernstig ziek. De laatste jaren van zijn leven verbleef hij in Colombo, waar betere medische verzorging beschikbaar was dan in Kandy. Nyanatiloka stierf vredig op 28 mei 1957, drie maanden na zijn 79ste verjaardag. Op het Onafhankelijkheidsplein werd een herdenkingsdienst gehouden, waarbij de minister-president het woord voerde. Nyanatiloka's as werd overgebracht naar Polgasduwa. □

EEN LEVEN VOOR DE DHARMA (2): LIONEL STÜTZER(1901-1991)

Lionel Stützer

Op 31 oktober 1991, een uur voor zijn verjaardag, overleed in Berlijn Lionel Stützer, evenals Nyanatiloka een van de grondleggers van het boeddhisme in Europa. Hij was voor vele Nederlandse boeddhisten een bekende en geliefde persoonlijkheid. Voor een aantal van hen was hij een onvergetelijk leraar. Onderstaand volgt de vertaling uit het Duits van een in memoriam, uitgesproken door zijn leerling en vriend Ronald Berthold tijdens een herdenkingsdienst op 16 november 1991 in een boeddhistisch centrum in Berlijn.

'GEGREPEN DOOR DE KLAUW VAN DE LEEUW'

door Ronald Berthold

Bij duizenden zitten heden ten dage in ons land jonge mensen aan de voeten van Tibetaanse lama's, Japanse roshi's en Thaise bhikkhu's om over de leer en de praktijk van de Boeddha te horen, ten eigen bate en misschien ook tot nut van anderen. De leer heeft, naar het schijnt, toegang gevonden tot de harten van vele Europeanen. Maar wie van deze jonge mensen herinnert zich de pioniers zonder wie de hedendaagse verbreiding van de Dharma niet denkbaar zou zijn - die dappere lieden die sedert het begin van deze eeuw onder het brengen van grote persoonlijke offers in ons land getuigden van de boodschap van de Boeddha? De economische noodtoestand tijdens de Republiek van Weimar, de oorlogen en de na-oorlogse periode, alsmede de bedreiging door de nazi-dictatuur hebben hen er niet van weerhouden het woord van de Boeddha au sérieux te nemen en de wereld in te trekken 'tot heil van velen, tot zegen van velen, tot heil en zegen, tot geluk van goden en mensen'.

Wanneer wij thans de weinige mensen ontmoeten die uit die tijd nog zijn overgebleven, dan voelen wij ons getroffen door hun volledige persoonlijke inzet voor de boodschap van de Verhevene. Hun motivatie was zo geheel verschillend van de vrijblijvende en kortdurende nieuwsgierigheid in onze met informatie verzadigde tijd. Zij werden werkelijk door de 'klauw van de leeuw' gegrepen, 'en wie erdoor gegrepen wordt, die wordt er terdege door gegrepen'.

De eerw. Lionel Stützer (broeder Maitreya), die wij vandaag gedenken, behoorde tot die mensen aan wie het duitstalige boeddhisme zeer veel dank verschuldigd is. En wanneer wij hem eren, dan danken wij daarmee tevens de vele andere pioniers van de leer in ons land.

In 1958 mocht ik hem voor het eerst ontmoeten, geïnspireerd door een artikel uit 1948, waarin hij - drie jaren na het einde van de Tweede Wereldoorlog - wees op een mogelijk perspectief voor een Europees boeddhisme. De persoonlijke ontmoeting overtrof verre alle verwachtingen die zich bij mij gevormd hadden op grond van het artikel en de daarop volgende briefwisseling. Lionel Stützer was een levend getuigenis van de leer; hij toonde en interpreteerde deze op zo'n manier dat je er onmiddellijk door werd aangesproken, zonder valse speculaties en met de nuchterheid van iemand die werkelijk inzicht heeft. Al diegenen die hem in de loop der jaren mochten meemaken, zullen het met mij eens zijn.

Wanneer nu in het onderstaande het leven van Lionel Stützer

wordt geschetst, kan dat slechts een ontoereikende poging zijn een vol leven in de mal van uiterlijke omstandigheden te persen.

Church of England

Hij werd geboren op 1 november 1901 in Leicester (Engeland), waar zijn moeder door familie-omstandigheden terecht was gekomen. Zijn doop als zevenjarige in de Church of England zou een piekervaring worden voor zijn latere zoeken. "De schoonheid van het ritueel van de anglicaanse High Church", zo herinnerde hij zich later, "maakte zoveel indruk op mij dat ik als enige in het gezin elke zondag naar de kerk ging en op de voorste rij zat. Ik wilde niets liever dan ook eens priester worden. Zelfs nu nog koester ik veel sympathie voor de Anglicaanse Kerk, voor haar ruimhartigheid, openheid voor de wereld en haar voor christenen ongewone verdraagzaamheid, maar ook voor het feit dat zij rituele mysteriën bewaard heeft."

Dat alles zou werkelijkheid worden: in gepraktizeerde religie alsmede in de verkondiging daarvan door woord en cultus zag Lionel Stützer de zin van zijn leven. Hij werd een priester in de ware zin van het woord. In het helpend en dienend tonen van een uitweg uit de ervaring van leed vond hij zijn leven lang een taak.

Na zijn schooltijd op een anglicaanse school (St. Margaret's in Manchester) keerde zijn (Engelse) moeder met hem naar Berlijn terug, waar hij een beroepsopleiding tot cartograaf volgde. Zijn vader bleef in Engeland achter. De daarop volgende tijd van grote materiële nood scherpte de blik van de jonge man voor de noodzaak van innerlijke groei.

Esoterie in allerlei vormen hield hem reeds als student uitvoerig bezig tot hij door een klein geschrift, 'Der Buddhismus' uit de 'Miniaturbibliothek', op de leer van de Boeddha stuitte. Hier vond hij een antwoord op zijn vragen. Door Erwin Preibisch (die na de Tweede Wereldoorlog in Keulen de 'Vrije Gemeente rond Boeddha' zou gaan leiden) werd Lionel Stützer in 1922 opmerkzaam gemaakt op de oprichtingsvergadering van de 'Gemeente rond Boeddha' van Martin Steinke. Hij werd een leerling van Steinke, die in 1933 naar China ging om daar als Tao Chün de monnikswijding te ontvangen. Na zijn terugkeer gaf hij Lionel Stützer de eerste impuls in de richting van het Mahayana, georiënteerd op het Chinese Ch'an.

In de tussentijd keek de enthousiaste jonge boeddhist om zich heen. In 1929 nam hij contact op met dr. Paul Dahlke, die kort daarvoor het 'Boeddhistische Huis' in Berlijn-Frohnau had opgericht.

Diens nuchtere, heldere uitleg van de Dharma maakte grote indruk op hem. In 1933 kreeg hij bovendien toegang tot een kleine boeddhistische kring ('Buddhistische Bruderschaft') rond Peter Schönfeldt, die later als Bhikkhu Nyanakhetto naar Sri Lanka ging. Ook Siegmund Feniger, de latere Nyanaponika Mahathera, behoorde tot deze vriendenkring.

Al deze verschillende impulsen gaven vorm aan de boeddhistische weg van Lionel Stützer. Vooral uit de tijd met Bhikkhu Tao Chün wist hij te verhalen over vele gebeurtenissen die een welsprekend getuigenis waren van de intensieve inspanningen van boeddhisten tussen de beide wereldoorlogen. Ook het verbieden door de Gestapo in 1941 van de door Tao Chün in 1936 te Potsdam gestichte 'Buddhistische Gemeinde' kon zijn inzet niet belemmeren. Op wisselende plaatsen in Berlijn ontmoette hij boeddhistische vrienden, o.a. in het huis van de bekende Pali-vertaler dr. Kurt Schmidt, tot zijn bedrijf als gevolg van de oorlog naar Bohemen verhuisde.

Nieuwe start

Het jaar 1946 bracht na de verschrikkingen van de oorlog een nieuwe start van het boeddhisme in Duitsland. Guido Auster vestigde in Berlin een boeddhistisch secretariaat om de banden met het wereldboeddhisme opnieuw aan te knopen en Lionel Stützer richtte de Buddhistische Gemeinde opnieuw op om de verstrooide boeddhisten in Berlijn en omgeving weer bij elkaar te brengen. Het stadsbestuur van Berlijn, i.c. het adviescollege voor kerkelijke aangelegenheden, en de onder de nieuwe politieke omstandigheden ingestelde Werkgemeenschap der Kerken en Religieuze Instellingen erkenden Lionel Stützer en Guido Auster als 'boeddhistische predikanten', hetgeen onder de voorwaarden van de bezettende machten een grote stap vooruit betekende op weg naar een wederopstanding van het boeddhisme in Berlijn.

"Toen geloofde ik dat de tijd was aangebroken om als vertegenwoordiger op te treden van een religieus boeddhisme met een mahayanistisch stempel. In de erkerkamer van mijn woning werd een cultusruimte ingericht ondanks ontbrekende ruiten en een gebrekkige verwarming. Omdat als nasleep van het oorlogsgeweld de ramen met karton waren dichtgespijkerd en er bovendien in het jaar 1946 een uiterst strenge winter heerste, moesten de bezoekers een grote dosis idealisme opbrengen om de diensten, die in de eerste tijd om de veertien dagen werden gehouden, bij te wonen."

Toen Walter Persian in 1948 in Düsseldorf de 'Boeddhistische Gemeente van Duitsland' had gesticht om het boeddhisme als erkende religieuze gemeenschap naar buiten te brengen, werd Lionel Stützer daarvan de vertegenwoordiger voor Oost-Duitsland. In de Vesakh-publikatie van deze organisatie stelde hij voor het eerst de kwestie van een Europees boeddhisme aan de orde.

Op een keer dook Harry Pieper, de leider van een kleine huiskamergroep in Berlijn, bij hem op. De beide mannen kwamen snel met elkaar overeen om in de geest van een religieus boeddhisme samen te werken. Als uiterlijke manifestatie stichtte Pieper de 'Boeddhistische Missie', met vele contacten in het buitenland, en voor rituele plechtigheden koos hij het witte gewaad van de upâsaka's met een gele stola. Beide groepen zouden enkele jaren later de bakermat vormen van de Westelijke tak van de orde Arya Maitreya Mandala. In 1952 ging de vroegere toneelspeler Hans-Ulrich Rieker, lid van de Berlijnse kring, als novice naar India. Niet tevreden met de weg van de Theravâda wendde hij zich al heel spoedig tot Lama Anagarika Govinda, die bij een groot publiek bekend was geworden door zijn met regelmaat verschijnende artikelen in de 'Indische Wereld', om diens leerling te worden. Met alle mogelijke volmachten van zijn nieuwe guru uitgerust keerde Rieker naar Berlijn terug en stichtte op 30 november 1952 in de cultusruimte van Lionel Stützer in de Karl Marxstraat (Neukölln) de Westelijke tak van de Arya Maitreya Mandala. Als Dapa Kassapa werd hij daarvan de eerste Upâcârya. Hij wijdde Lionel Stützer in als Broeder Maitreya en Harry Pieper als Broeder Amoghavajra. Gedrieën vormden zij de eerste Hoogste Orderaad van deze gemeenschap.

Priester

In de daarop volgende tijd leidde Lionel Stützer, ondanks een beroepsleven dat hem geheel in beslag nam, in zijn weinige vrije uren talloze puja's (erediensten), hield toespraken, schreef artikelen in binnen- en buitenlandse tijdschriften en oefende zijn priesterlijke functie uit bij plechtigheden, zoals toevluchtnamen, huwelijken en begrafenissen. Zijn activiteiten beperkten zich niet tot de cultusruimte in zijn woning, maar strekten zich uit tot het Boeddhistische Huis in Berlijn-Frohnau, de toenmalige AMM-tempel in Berlijn-Lübars en de Buddhistische Gesellschaft Berlin. Onvermoeibaar gaf hij tot op hoge leeftijd onderricht in de leer van de Boeddha door middel van puja en preek, artikelen en voordrachten. En alle toehoorders voelden het: hier

spreekt iemand op grond van innerlijke ervaring.

Toen na een zware ziekte in 1985 zijn lichamelijke krachten afnamen, moesten zijn uiterlijke activiteiten beperkt worden. Steeds intensiever richtte hij zijn blik op de dood. Vaak sprak hij nu over Boeddha Amitâbha en zijn Zuivere Land, dat hij in alle eenvoud en onmiddellijkheid als grenzeloze straling ervoer.

In de loop van zijn leven vielen hem vele eerbewijzen ten deel; enkele daarvan mogen hier niet onvermeld blijven. Op 12 juli 1953 benoemde bisschop Robert S. Clifton hem op grond van zijn AMM-inwijding tot priester van de Western Buddhist Order, die uit de Japanse traditie voortgekomen was. Het Alexander Csoma de Körös Instituut voor Boeddhologie in Boedapest, waarvan hij sedert 1967 buitenlands secretaris was, verleende hem in mei 1961 de titel van doctor honoris causa in de boeddhologie vanwege zijn verdiensten voor de verspreiding van de leer van de Boeddha. Naar aanleiding van een herdenkingplechtigheid ter ere van dr. Dahlke in 1964 loofde de Ceylonese ambassadeur in Bonn ten overstaan van een groot publiek uitvoerig de activiteiten van Lionel Stützer voor de verkondiging van de Dharma in Duitsland. In hetzelfde jaar verscheen op Ceylon een bloemlezing, getiteld 'German Buddhist Writers', waarin naast artikelen van Dahlke, Seidenstücker en Grimm ook een bijdrage uit de koker van Lionel Stützer was opgenomen. In oktober 1969 benoemde Lama Anagarika Govinda hem tot Dharmâcârya uit erkentelijkheid voor zijn lange reeks van activiteiten als leraar in dienst van de Dharma.

Slechts in grove contouren kon het rijke leven van Lionel Stützer geschetst worden. Het valt grotendeels samen met de geschiedenis van het boeddhisme in Duitsland sedert de jaren twintig. Wij, zijn leerlingen en vrienden, weten hoe ontzaglijk veel wij hem te danken hebben. Gedurende vele jaren was hij voor ons een niet altijd gemakkelijke, maar in de eerste plaats geliefde leraar. En zo zullen we hem ook in de toekomst in ons midden weten.

R.B.

'PATRIARCH VAN DE NEDERLANDEN'

Lionel Stützer (broeder Maitreya) heeft ons in Nederland enkele malen bezocht. Hij was hier graag, omdat ons land hem sterk aan zijn geboorteland Engeland deed denken. Hij sprak meestal Engels met ons en schertste vaak over "those Germans"! Toen in 1976 de AMM

door het aftreden om gezondheidsredenen van de heer Berghuis als leider van de groepering in Nederland in moeilijkheden raakte, kwam Maitreya naar ons land om de (wat onpraktische) invoeging van de Nederlandse afdeling bij die van Stuttgart te regelen.

Onder de indruk van zijn persoonlijkheid hebben enige mensen zich toen echter spontaan (zonder enige pressie van zijn kant) bereid verklaard deze groepering in stand te houden als zelfstandige eenheid en meer toenadering te zoeken tot de centrale leiding in Duitsland en Lama Govinda zelf.

Dit heeft ertoe geleid dat de AMM in Nederland tot Lama Govinda's dood een bloeiend bestaan heeft geleid. We noemden broeder Maitreya soms de 'patriarch van de Nederlanden', omdat hij aan het begin van de 'lineage' in ons land stond. Tot voor enkele jaren deed hij ons nog de preek toekomen die hij maandelijks in zijn woning hield. Hij was een inspirerende man en we missen zijn wijsheid en humor node.

Een aantal van zijn (duitstalige) voordrachten is gebundeld onder de titel 'Auf dem Wege zur Freiheit' en te verkrijgen bij Buchhandlung Dr. Pressing, Zum Rebösch 26, D-7770 Überlingen, Duitsland.

RJ

UIT DE SUTTA-NIPATA

GEWELD

1. Geweld jaagt vrees aan.
Zie de mensen vechten.
Ik zal gewagen van de vrees,
zoals ervaren door mij.

2. Ik zag de mensheid spartelen
als vissen in te weinig water.
Ik zag ze met elkaar in gevecht
en dat beangstigde mij.

3. Zonder houvast was de wereld,
alle streken waren in beroering.
Ik wenste een onderkomen voor mijzelf,
maar ik zag er geen onbewoond.

4. Bij het zien van onderlinge strijd
werd ik tenslotte vervuld van walging.
Toen ontdekte ik de pijl, moeilijk te zien,
geworteld in het hart.

5. Door deze pijl doorboord,
raast men in alle richtingen.
Heeft men die pijl uitgetrokken,
dan raast men niet meer,
zet men zich neer.

Dit kunnen we hieruit leren:

6. Welke verstrikkingen dan ook in de wereld,
men moet er zich niet door laten binden.
Laat men de lusten geheel doorzien
en zich toeleggen op nirvana voor zichzelf.

7. Wees waarachtig en bescheiden,
bedrieg niet en spreek geen kwaad.
Wees wijs, vrij van boosheid.
Overwin het kwaad van de begeerte,
de hebzucht.

8. Overwin slaapzucht, traagheid
en matheid, slonzigheid.
Wees niet slap en toegeeflijk,
stel je niet arrogant op -
richt je geest op nirvana.

9. Laat je niet tot leugens verleiden,
begeer geen mooie dingen,
doorzie je eigenwaan,
leef zonder geweld.

10. Verheerlijk het verleden niet,
neem met het nieuwe niet zonder meer genoegen,
jammer niet over wat verloren gaat,
wees niet gehecht aan wat je hebt.

11. Begeerte noem ik de 'grote vloed';
steun zoeken, wensen en plannen maken
noem ik 'verteerd worden'.
Moeilijk over te steken is het moeras der verlangens.

12. Wie verstandig is, wijkt niet af van de waarheid
en staat daarmee op vaste grond.
Hij maakt zich helemaal los
en wordt waarlijk vredig genoemd.

13. Hij is een weter, een kenner.
Als kenner van de dharma steunt hij op niets.
Zijn optreden in de wereld is volmaakt
en hij benijdt er niemand.

14. Wie de verlangens achter zich laat,
de moeilijk te overwinnen hechting aan de wereld -
hij klaagt niet, maakt zich geen zorgen.
Hij heeft de maalstroom afgedamd, is zonder binding.

15. Laat het verleden voor wat het is,
koester geen verwachtingen voor de toekomst.
Indien je ook in het heden niets najaagt,
zul je in vrede leven.

16. Wie zich in het geheel niet vereenzelvigt
met lichaam en geest
en niet klaagt om een gemis,
hij lijdt geen verlies in deze wereld.

17. Wie niet denkt 'dit is van mij'
of 'dit is van anderen' -
daar hij geen eigendom kent,
klaagt hij niet: 'Ik heb niets.'

18. Niet ruw, niet begerig, onverstoorbaar,
in alle opzichten evenwichtig -
dit noem ik de beloning voor de onwankelbaren.

19. De onverstoorbare, de helder bewuste,
hij bouwt niets op.
Zich onthoudend van ondernemingen,
ziet hij overal vrede.

Volgens het oude commentaar zou de Boeddha dit sutta uitgesproken hebben toen er gevechten tussen de Sakiya's en de Koliya-stam dreigden uit te breken om een waterput. Hij zou hierdoor vrede gesticht hebben. Wat er ook waar moge zijn van dit verhaal, het sutta heeft hoge actualiteitswaarde. Zien wij niet overal in de wereld het geweld om zich heen grijpen?

Daarbij behoeven we niet uitsluitend aan ver weg gelegen oorden als Somalië, Cambodja of (heel wat dichterbij) aan het vroegere Joegoslavië te denken, maar ook om ons heen in treinen, op straat, bij inbraken neemt het geweld in vele vormen toe. Het is daarom boeiend om te lezen wat een kenner van de menselijke natuur, zoals de Boeddha was, ons te zeggen heeft over dit onderwerp.

De eerste vier verzen verhalen van zijn eigen ervaring, toen hij nog een bodhisattva was. Het geweld dat hij om zich heen zag, boezemde hem angst in. Overal zag hij strijd en beroering en hij wilde zich daaraan onttrekken. Hij werd zelfs van afkeer vervuld bij de confrontatie met al deze ellende. Tenslotte ontdekte hij - tijdens zijn Verlichting - de oorzaak van al dit lijden: de pijl in de verzen 4 en 5, die in het menselijk hart steekt en moeilijk te onderkennen valt. Heeft men deze 'pijl' eenmaal uitgetrokken, dan treedt er een innerlijke rust in.

Waaruit bestaat nu deze 'pijl'? Het gaat hier om de begeerte, hetgeen blijkt uit vers 6: men moet zich niet laten verstrikken door de genietingen in deze wereld, niet innerlijk daarvan afhankelijk worden.

De remedie bestaat uit het realiseren van het nirvana voor zichzelf. Dit advies lijkt in eerste instantie nogal egocentrisch en aan te sporen tot een vlucht uit de wereld. Moeten wij zelfgenoegzame navelstaarders ver van de bewoonde wereld worden? Bij het lezen van de volgende verzen ontstaat echter een ander beeld. De vermaning is eerder te vergelijken met de slogan van de vroeger bekende Bond Zonder Naam: Verbeter de wereld, begin met jezelf! Als individu kun je weinig of niets doen aan het geweld en de overige ellende in de wereld. Wat geld geven voor goede doeleinden, wat (machteloze) politieke actie voeren, wat demonstreren voor een ambassade is ongeveer het maximum dat we menen te kunnen doen. De Boeddha echter wijst ons nog een andere weg: die van de innerlijke transformatie, waardoor op den duur de gehele mensheid een beter lot beschoren zal zijn. In de verzen 7, 8 en 9 worden daartoe eenvoudige ethische leefregels gegeven. Bovendien geeft de Boeddha ons de raad (10, 11) noch het verleden te verheerlijken noch reikhalzend uit te zien naar de toekomst, want daarin steekt begeerte, die als de 'grote vloed' gekenmerkt wordt, dat wil zeggen een alles vernietigend psychisch proces, dat de mensen met zich meesleurt en innerlijk verteert.

Als je niet wilt verzinken in het moeras der verlangens (11), maar vaste grond onder de voeten wilt hebben, dan moet je niet van de 'waarheid' afwijken. Zo handelt een kenner van de Dharma. Hij steunt op niets, hij is van niets afhankelijk. Hij heeft zich van alles vrijgemaakt en daardoor innerlijke vrede gevonden (12). Vooral van 'verlangens' (14) heeft hij zich ontdaan. Verleden en heden moet men opgeven en in het heden niets najagen (15).

Dan verschijnt in vers 16 en 17 de kern van het betoog, waarin we een duidelijke toepassing kunnen zien van wat men vaak met de *anatta*-leer aanduidt: het ontbreken van een permanente kern in de persoon. Wie zich namelijk niet meer identificeert met zijn lichaam of met de componenten van zijn geest ('ik ben dit lichaam', 'ik ben deze gedachte, dit gevoel'), die heeft niets te verliezen. Ziekte, ellende, dood kunnen hem niet deren; hij leeft in volmaakt evenwicht, helder bewust. Hij bouwt niets meer op, 'onderneemt' niets meer. Dat wil niet zeggen dat men niets meer uitvoert, maar dat men geen slecht *karma* meer produceert door begeerte, haat en onwetendheid. We dienen hier te denken aan het Chinese 'wu wei', dat letterlijk 'niet doen' betekent en verwijst naar een niet-zelfzuchtig, onbaatzuchtig handelen,

waardoor anderen niet benadeeld worden en dat niet ingrijpt in de natuurlijke gang van zaken. Wie zó leeft, ziet overal vrede (19).

Eerlijkheidshalve moet gezegd worden dat er nog een twintigste vers bestaat, dat wij hierboven weggelaten hebben, omdat het o.i. een latere toevoeging is uit een eerder gedeelte van de Atthakavagga. Voor de geïnteresseerde lezer drukken wij het hier af:

Wie wijs is, rekent zichzelf niet onder gelijken
noch onder lageren noch onder hogeren.
Kalm is hij, vrij van hebzucht.
Hij neemt niets aan, noch verwerpt hij iets.

Het sutta is gespannen tussen de begrippen 'geweld' en 'vrede'. Het geeft ons de weg die leidt van het één tot het ander. Deze weg bestaat uit het opgeven van verlangens en het zich niet meer identificeren met de componenten van onze persoonlijkheid. Dat is 'nirvana voor zichzelf'.

Ananda en Padmavajra

NIEUWS

BOEDDHISTISCH CENTRUM GHANTAPA GEOPEND

Met een Week van Gebeurtenissen is in februari jl. het Boeddhistisch Centrum Ghantapa geopend. Het centrum is gevestigd in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. Voor de openingsweek was de Engelse monnik Gen Thubten Gyatso uitgenodigd om een serie openbare lezingen te geven, alsmede een weekend-cursus in Amsterdam met de titel 'Het ontdekken van de geest'.

Het centrum Ghantapa is lid van de Nieuw-Kadampa Traditie, aldus de introductiefolder, een zuivere traditie van het Mahayana-boeddhisme, die afkomstig is van de Boeddha van Wijsheid, Manjusri, door de leringen van de grote Tibetaanse yogi Je Tsongkhapa. De geestelijk leider van het centrum is Geshe Kelsang Gyatso Rinpoche, een lama die al vijftien jaar in het Westen woont. Hij leidt meer dan zestig centra over de hele wereld.

In de drie genoemde steden in de Randstad geeft het centrum een wekelijkse cursus 'Introductie van boeddhisme' met als leraar de Engelse monnik Kelsang Sherab. Hij is de naaste medewerker van

Geshe Kelsang Gyatso en geeft in Engeland les in een aantal centra in het kader van het Onderwijzers-trainingsprogramma (TTP) in Mahayana-boeddhisme, opgezet door het Manjusri Centrum.

Nadere informatie is verkrijgbaar bij Ine Leuring, Dovenetelweg 75, 2555 TD Den Haag, tel. 070-3683334. □

BUDDHAVIHARA IN DEN ILP WIL UITBREIDEN

De eerw. Mettaviharee en de eerw. Kirano zijn een jaar geleden verhuisd van de Buddhavihara in de Amsterdamse St. Pieterspoortsteeg, nu aangeduid als 'City Centre', naar een boerderij in het Noordhollandse dorp Den Ilp, waar een nieuwe tempel werd gesticht. Het avontuur is goed verlopen en kreeg positieve publiciteit. De NOS maakte een reportage met de mooie titel 'Een nieuwe stilte in Den Ilp'; Radio Noord-Holland wijdde er enkele uitzendingen aan.

De aankoop van huis en grond is geregeld en de boerderij werd danig opgeknapt. Op het terrein bij de tempel is plaats genoeg voor een meditatieruimte. Voor de bouw is echter geld nodig dat tot dusver ontbreekt. Giften aan de Stichting Buddhavihara zijn welkom.

Inlichtingen worden graag verstrekt door Nel Kliphuis-Bothof, Buddhavihara, Den Ilp 38, 1127 PC Den Ilp, tel. 02908-26883, en Joke Hermsen, Buddhavihara City Centre, St. Pieterspoortsteeg 29-1, 1012 HM Amsterdam, tel. 020-6264984. □

CHINESE BOEDDHISTISCHE TEMPEL IN AMSTERDAM

Aan de Zeedijk, in de rosse buurt van Amsterdam, zal een boeddhistische tempel worden gebouwd op inititatief van de Vereniging van Chinese Ondernemers in de hoofdstad, meldde het ANP onlangs. De tempel zal niet alleen voor Chinezen openstaan, maar voor alle boeddhisten.

De ondernemers willen de buurt, waar al 49 Chinese winkels zijn gevestigd, veranderen in een 'Chinatown'. Daar hoort een boeddhistische tempel bij, vinden zij. De tempel kost 2,5 miljoen gulden, een bedrag dat naar verwachting zonder moeite door boeddhisten zal worden bijeengebracht. De Boeddhistische Universiteit van Taiwan zorgt voor het ontwerp en de inrichting. Aan de straatkant zal het gebouw volledig passen in het stadsbeeld, maar de zij-ingang krijgt een Chinese aanblik. □

BOMEN VOOR HOLY ISLAND

Holy Island voor de kust van Schotland, waar in oude tijden kluizenaars zich terugtrokken, zal opnieuw worden bebost. Het Samye Ling Tibetan Centre in Eskdalemuir, Langholm, Schotland, dat het eiland vorig jaar kocht, is daarvoor een actie begonnen: geef vijf pond voor een boom.

"Het Holy Island Project beoogt een plaats van vrede en overpeinzing te scheppen voor mensen van alle geloofsovertuigingen. Een kernpunt van deze visie is een lange-termijnverplichting om het eiland tot een natuurreservaat te maken, zodat flora en fauna in dit heilige gebied worden beschermd," aldus de organisatoren. Het eiland moet een voorbeeld worden voor het harmonisch samenleven van mens en natuur. □

AMIDA IN GEVAAR

Met de alarmerende mededeling dat Amida wordt bedreigd, vestigt 'Eko', het tijdschrift van het Shin Centrum in Antwerpen, de aandacht op het gesol met een door metaalrot aangetast beeld van de Boeddha van het Oneindige Licht. Het beeld in het park van Mariemont was voor de boeddhistische gemeenschappen in België vele jaren het middelpunt van de viering van Boeddha-dag.

In het begin van deze eeuw werd het bronzen beeld, een verkleinde kopie van de beroemde Amida Daibutsu in Kamakura (Japan), vervaardigd in opdracht van een Belgisch industrieel. Het werd opgesteld tussen eeuwenoude bomen en rododendron-bosschages. In 1989 constateerden deskundigen dat het brons van torso en voetstuk en de ijzeren steunconstructie binnenin zeer sterk waren aangetast. Het beeld ligt nu bij een bronsgieterij te wachten tot er geld voor de restauratie is gevonden. □

VERZOEK VAN DE PENNINGMEESTER

Een vriendelijk verzoek van de penningmeester van de Stichting Vrienden van het Boeddhisme, drs.J. de Breet: willen de donateurs die hun donatie voor 1993 nog niet hebben overgemaakt, deze maand alsnog een giro uitschrijven? Bij het vorige nummer van Saddharma was een acceptgirokaart ingesloten, maar men kan natuurlijk ook

betalen met een eigen girokaart. Het gironummer is 1520022 t.n.v. de penningmeester te Oegstgeest. De minimum-donatie is onveranderd, te weten f 35,-, echtpaar f 45,-, studerenden f 25,-. □

NIEUWE PUBLIKATIES

INDIAWIJZER

Wahid Saleh, Indiawijzer (India in Nederland); een overzicht van organisaties en instellingen die zich in Nederland direct of indirect met India bezig houden. Uitg.: Vereniging Nederland-India, Berkel en Rodenrijs, 1992. ISBN 90-801023-1-8. Prijs f 15,-.

De secretaris van de Vereniging Nederland-India heeft een naslagwerk van 155 pagina's samengesteld, waarin velerlei belangstellenden iets van hun gading kunnen vinden. Het boek biedt zelfs meer dan de lange ondertitel belooft.

Natuurlijk worden er basisgegevens over India vermeld, zoals de pijlsnel stijgende bevolking: 675 miljoen in 1980, 811,8 miljoen in 1989, en godsdienststatistiek: 82,7% hindoes, 11,2% islamieten, 2,6% christenen, 1,9% sikhs, 0,7% boeddhisten, 0,5% jains, 0,4% overige.

Maar ook een massa minder voor de hand liggende informatie wordt verstrekt, bijvoorbeeld over de verkoop van Indiase muziekinstrumenten, films over India, adoptie, kookles en Indiase restaurants (vijf pagina's).

De uitgebreide lijst van organisaties voor spirituele en religieuze aangelegenheden is helaas een beetje hapsnap samengesteld: wel de Vrienden van de Islam in Nederland, niet de Vrienden van het Boeddhisme; wel de kleine studiegroep Jewel Heart in Overasselt, niet het zeer actieve Maitreya Instituut in Emst en de levendige Buddharama Tempel in Waalwijk.

Tot slot kan de reiziger naar India er een heleboel nuttigs uit opsteken. Kortom, de Indiawijzer is een informatief goudmijntje - en dat voor maar vijftien gulden. Het adres van de Vereniging Nederland-India is Chrysantenhof 33, 2651 XJ Berkel en Rodenrijs, tel. 01891-14400.

JdB

TOEKOMSTIGE BOEDDHA

Sayagyi U Chit Tin, The Coming Buddha Ariya Metteyya. 2nd revised edition. Wheel Publication No. 381/383, Buddhist Publication Society, Kandy (Sri Lanka), 1992.

In Theravada-landen behoort het geloof in de komst van de volgende Boeddha, Ariya Metteyya, tot de levende traditie. Zijn voorganger, de Boeddha Gotama, heeft hem volgens de Pali Canon destijds al aangekondigd in de leerrede 'Het leeuwegebrul bij het draaien van het Wiel'. (De Britse geleerde Richard F. Gombrich betwijfelt overigens of deze tekst authentiek is).

Na een onvoorstelbaar lang tijdsverloop is het Hemelse Wiel zo ernstig ontspoord, zo luidt het verhaal, dat de levensduur van de mens is geslonken tot niet meer dan tien jaar. Armoede en morele verwording heersen alom, moord en doodslag zijn aan de orde van de dag. Dan staat er iemand op die zegt: laten we ermee ophouden, laten we stoppen met moorden, laten we het goede doen. En zo gebeurt het. Na een opnieuw duizelingwekkend lange periode zal de levensduur van de mens zijn toegenomen tot 80.000 jaar en de huwbare leeftijd van meisjes tot 500 jaar. In Ketumati, het huidige Benares, zal dan ten tijde van de Wieldraaiende Koning Sankha 'een Verhevene verrijzen, genaamd Metteyya (...), een Boeddha, zoals ik nu ben'.

Sayagyi U Chit Tin heeft uit de Theravada-teksten alle informatie over de komende Boeddha bij elkaar gebracht. In de Pali Canon wordt Ariya Metteyya alleen in de aangehaalde leerrede genoemd, maar in commentaren op de Canon en andere Theravada-teksten worden talloze details vermeld.

De nieuwe Boeddha zal worden geboren als zoon van Subrahma, de hoofdpriester aan het hof van de Wieldraaiende Koning, en zijn vrouw Brahmavati. Zijn voorspelde loopbaan lijkt sterk op die van de Boeddha Gotama, maar in de overtreffende trap. Onder de naam Ajita zal hij 8000 jaar een gezinsleven leiden in grote weelde, met vier paleizen en 100.000 dansmeisjes. Net als zijn voorganger bereikt Metteyya de Verlichting in wat nu Bodh Gaya is.

De Boeddha Metteyya zal 88 'voorarmslengten' lang zijn. Als de Pali-vertaalster I.B. Horner gelijk heeft met haar opvatting dat deze lengtemaat de afstand van de elleboog tot het topje van de middelvinger was, dan meet de toekomstige Boeddha zeker 42 meter en is zijn tong een meter of vijf.

De beschrijving van zijn leven is grotendeels ontleend aan het Paligedicht 'De kroniek van de toekomstige Boeddha' (Anâgatavamsa), die in dit boek voor het eerst is vertaald.

Deugdzaam

Wie de toekomstige Boedha wil ontmoeten, dus geboren wil worden tijdens zijn bestaan op aarde, moet volgens de Theravada-traditie een zeer deugdzaam leven leiden. In 1965 heeft de eerw. Ledi Sayadaw daarvoor in een publikatie van de Raad voor de Leer van de Boeddha in Birma nauwkeurige aanwijzingen gegeven. Zij worden in het boek opgesomd.

De schrijver, Sayagyi U Chit Tin, was vele jaren de naaste medewerker van de grote Birmaanse meditatieleraar Sayagyi U Ba Khin. Sinds 1978 geven hij en zijn vrouw meditatie-instructie in centra over de hele wereld. Van 25 juni tot 5 juli zullen zij een cursus vipassana-meditatie leiden in Groesbeek. (Zie de Agenda achterin Saddharma voor het adres van de Sayagyi U Ba Khin Stichting).

Het adres van de Buddhist Publication Society is: P.O. Box 61, Kandy (Sri Lanka).

JdB

BOEDDHISTISCHE ETHIEK VOOR WESTERLINGEN

Wat betekent de boeddhistische ethiek in het dagelijks leven van Nederlandse boeddhisten? Of wat zou die ethiek kúnnen dan wel móeten betekenen?

Deze vragen komen uitgebreid aan de orde onder het etiket 'Boeddhistische ethiek in de Westerse samenleving' op de voorjaarsbijeenkomst van de Vrienden van het Boeddhisme, op zaterdag 3 april a.s. in het centrum Isis Maät in Den Haag.

Twee inleiders zullen er uit een verschillende gezichtshoek hun licht over laten schijnen. Dr. Han de Wit, meditatieleraar in de lijn van Chögyam Trungpa en schrijver van het boek *Contemplatieve psychologie* (Kok Agora, Kampen, 1987), benadert de vragen vanuit de Tibetaans-boeddhistische traditie. Drs. Aad Verboom, indoloog en voorzitter van de Europese Boeddhistische Unie, bespreekt de ethiek tegen de achtergrond van het Theravada-boeddhisme. Er is volop gelegenheid tot discussie met de inleiders.

Voorts zal mevr.dr.A.C.M. Kurpershoek-Scherft, vertaalster van Pali-geschriften - meest recente bundel: *Monniken en leken* (Van Gorcum, Assen, 1990) - aan de hand van dia's het verhaal vertellen van de Borobudur, het beroemde boeddhistische monument op Java (Indonesië). □

BOEDDISTISCHE AGENDA

Bodhimanda

Jacobstraat 17/19, Groningen.

Elke donderdagavond: meditatie.

Boeddhayana

12-14 maart: Vipassana-retraite in het Boeddhayana Centrum, Den Haag. (Max. 10 deelnemers).

17-21 maart: Vijf dagen vipassana in het klooster Ehipassiko, Bronneger (Drenthe).

9-11 april: vipassana-retraite, Boeddhayana Centrum, Den Haag.

16-18 april: cursus Kennis en Wijsheid, Ehipassiko, Bronneger.

1-31 juli: Tweede Internationale zomercursus: Het geleidelijke pad tot Verlichting, Ehipassiko, Bronneger.

Inl.: Boeddhayana Centrum, Stephensonstraat 13, 2561 XP Den Haag, tel. 070-3600605 of het klooster Ehipassiko, Dorpsstraat 6, 9527 TC Bronneger, tel. 35018.

In beide centra worden ook geregeld meditatie-avonden gehouden o.l.v. eerw. Dhammawiranatha Nayaka Thera, evenals in Amsterdam (020-6165452), Deventer (05700-56502), Santpoort (023-372887) en Utrecht (030-710179).

Dharmadhatu, Amsterdam

2 maart: cursus Fundamentele meditatie, eerste bijeenkomst.

7 maart: Milarepa-dag (viering van de Verlichting van de Tibetaanse yogi Milarepa); o.a. citeren van de 'Rain of Wisdom'.

14 maart: cursus Mandala, eerste bijeenkomst.

24 maart: cursus Pad naar bewustzijn, eerste bijeenkomst.

4 april: herdenking parinirvana Vidyadhara Chögyam Trungpa, Rinpoche.

6 mei: Shambala Trainingscursus, eerste bijeenkomst.

15 juni: Vaishaka-dag: viering van de geboorte, de Verlichting en het parinirvana van de Boeddha.

19 juni: Midzomerdag: viering van het begin van de zomer.

Inl.: Dharmadhatu, 1e Jacob van Campenstraat 4, 1072 BE Amsterdam, tel. 020-6794753.

Kanzeon Zen

De Kanzeon Sangha Nederland houdt wekelijkse zazen-bijeenkomsten in Amsterdam, Enschede, Den Haag, Hoorn, Leiden, Nijmegen en Rotterdam.

Inl.: Kanzeon Zen Centrum, Kraijenhoffstraat 151, 1018 RG Amsterdam, tel. 020-6276493.

Maha-Karuna Zengemeenschap

Geregelde zazen-avonden:

Breda: Harry Kroon, tel. 076-217003.

Den Haag: Bep van de Velde, 070-3636124.

Maitreya Instituut

De vaste leraar van het Maitreya Instituut, Geshe Sonam Gyaltsen, houdt geregeld lezingen op diverse plaatsen in het land.

Inl.: Heemhoeveweg 2, 8166 HA Emst, tel. 05787-1450.

Sayagyi U Ba Khin

25 juni-5 juli: cursus vipassana-meditatie, Groesbeek, Mother Sayamagyi en Sayagyi U Chit Tin.

Voorts wekelijkse groepsmeditaties in o.a. in Nijmegen en Utrecht.

Inl.: Oudegracht 124, 3511 AW Utrecht, tel. 030-311445.

Shin

Het Centrum voor Shin-Boeddhisme heeft een reeks vaste activiteiten, waaronder een cursus Filosofie.

Inl.: Pretoriastraat 68, 2600 Antwerpen-Berchem, tel. 03-218.7363.

Tao-Zen

Tao-Zengroepen komen geregeld bijeen in Amsterdam, Arnhem, Culemborg, Groningen, Den Haag, Hardenberg, Utrecht en Venlo.

Inl.: Stichting Zen als leefwijze, Binnenkant t.o. 39, 1011 BE Amsterdam, tel. 020-622.9937/634.1955.

Teresa-Zen-kluizen

Het Zencentrum Teresa-Zen-kluizen in de Eifel is nog in opbouw, maar er wordt niettemin dagelijks loopmeditatie en zazen beoefend. Van Pasen tot Pinksteren is er een 'Caravan-sesshin' van 49 dagen o.l.v. Judith Bossert en Heidi Meutes-Wilsing.

Inl.: Huffertsheck 1, D-5541 Lautzerath, Duitsland, tel. 09-49.6559.467.

Tiltenberg

12-16 maart: sesshin voor gevorderden o.l.v. Nico Tydeman.

29 maart-2 april: zen-werkweek.

23-25 april: zenweekend.

14-18 mei: retraite met Toni Packer.

4-6 juni: zenweekend.

Inl.: De Tiltenberg, Zilkerduinweg 375, 2114 AM Vogelenzang, tel. 02520-17044.

Vipassana

Het Vipassana Centrum Groningen houdt een meditatie-weekend op 2-4 april. Vaste meditatie-avond: dinsdag.

Inl.: Kamerlingh Onnesstraat 71, 9727 HG Groningen, tel. 050-711680/ 276051 (eerw. Jhananando) en 050-775562 (Karina Rol).

Vipassanâ-Sâra/Inzichtsbode, een uitgave van de Stichting Jonge Boeddhisten Nederland, postbus 1519, 3500 BM Utrecht, vermeldt onderstaande informatiepunten voor beoefening van vipassana-meditatie.

Bergen op Zoom: Eva Ouwehand, tel. 01640-59793.

Boxmeer: De Wijer; Frans Versteijnen, tel. 08855-75317.

's-Hertogenbosch: Rien Loeffen, tel. 073-122641.

Leeuwarden: De Streamwinner, 058-160382.

Leiden: Faljerilstraat 8, Nel, tel. 071-154862; Han, tel. 01719-17424.

Maastricht: Marjan Bouhuijs, tel. 043-644180.

Rotterdam: Margje Schuur, tel. 010-4672952.

Tilburg: Johan Tinge, tel. 013-710787.

Utrecht: Henk, tel. 030-520435; Aad, tel. 030-888655.

Zwolle: Dingeman Boot, tel. 038-656653.

VWBO

De Vrienden van de Westerse Boeddhisten Orde (VWBO) houden o.a. de volgende bijeenkomsten.

27 maart: dagretraite vrouwen.

27-28 maart: studie-weekend voor mannen in Kuhhüde (Sauerland): Aspects of Freedom o.l.v. Dh. Vessantara (Engeland).

26 april-2 mei: yoga- en meditatie-retraite voor vrouwen in Rhenen.

9 mei: dagretraite Wesak (Boeddha-dag).

19-23 mei: meditatie-workshop in Rhenen.

3-10 juli: Nederlandse zomerretraite in Kuhhüde.

Inl.: Montevideodreef 12, 3563 BE Utrecht, tel. 030-620268.

Zentrum

6-7 maart: zenweekend voor gevorderden.

Vaste meditatie-bijeenkomst: maandag 07.30-08.00 uur.

Adres: Werfkelder, Oudegracht 297, Utrecht, tel. 030-882528.

Inl.: Normandië 148, 3524 RM Utrecht. □

De Boeddha-figuur op het omslag stelt Amida voor, de Boeddha van het Oneindige licht, gezeten in de handhouding van meditatie.
Het achttiende-eeuwse Japanse beeld bevindt zich in het Rijksmuseum voor Volkenkunde te Leiden. Foto Else Madelon Hooykaas.

